

החפושית ואת הדומה לדומה, מרבה רגלים זה נדל, עד כל מרבה להביא את הדומה ואת הדומה לדומה. וא"ת היכי ילפי' מחד יתורא דומה ודומה לדומה, וי"ל שמלה כל מרבה טפי ואיכא לרבוויי מינה דברי' כי אלה שכולם ממין אחד. וא"ת למה לי ריבויא דכל מרבה רגלים הא מעד מרבה רגלים בלחוד הוו משתמע' כל שהן אמצעי' בין הולך על ארבע ובין הנדל, וי"ל דאי הוה כתיב מכל הולך על ארבע עד מרבה רגלים הוה משמע כדאמרן, אבל השתא דכתיב וכל הולך על ארבע אי הוה כתי' רק עד מרבה רגלים ה"א הגי דווקא ותו לא.

סלקן עלך פרק אלו טרפות

פרק בהמה המקשה

1234567

כתוב בפ' שמיני זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו, ובפ' ראה כתוב זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים וגו' וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו, ומכאן דרשו חז"ל שהעובר ניתר בשחיטת אמו, ולרבנן ניתר בן תשעה חי, דקסברי חדשים ולידה גרמי להיות נחשב בפני עצמו, וכל שלא נולד ניתר בשחיטת אמו, וכן בן תשעה מת ובן שמנה חי או מת, ולר' מאיר בן תשעה חי אינו ניתר בשחיטת אמו דקסבר חדשי' קא גרמי להיות נחשב בפני עצמו, וכיון שראוי להיות ניתר בשחיטת עצמו אין שחיטת אמו מתירתו, אבל בן תשעה מת כיון שאינו ראוי להיות ניתר בשחיטת עצמו נחשב בשחיטת אמו, וכן בן שמנה חי או מת ניתר בשחיטת אמו גם לר' מאיר. ואם חותך מן העובר ולא יצא לחוץ ניתר מה שנחתך בשחיטת האם אליבא דכ"ע ואין בו משום אבר מן החי. וחלבו וגיד הנשה שלו אם הוא בן שמנה פשיטא שניתרים בשחיטת האם שאין איסורן חל עד שיהא העובר בן תשעה, אבל גם בעובר בן תשעה שאם הוציאן לחוץ קודם שחיטת האם היה בהם איסור חלב וגיד הנשה כשנשחטה האם וניתר העובר בשחיטתה מותרים, וכן גר דעת הר"ן בריש גיד הנשה וכן פסקו רוב הפוסקים, ויש בזה שיטה אחרת ונזכיר אותה לפנינו. ודמו של עובר אסור בין לר' מאיר בין לר' יהודה דאמ' הכי בגמ'. מיהו אין עובר ניתר בשחיטת אמו אלא א"כ הוא ממין שיש לו פרסה, ואפי' אין לו סימני טהרה כגון שפרסותיו קלוטות או שאין לו פרסות כלל לדעת התוספות.

ג דף סט, א ד"ה אלמה.

מותר דטהורה שילדה כמין טהורה טהור, אבל יש לו דמות עוף אפי' עוף טהור אסור, ואפי' לר' שמעון דאמ' קלוט הנולד מן הטהורה אסור בעובר קלוט מודה דניתר בשחיטת אמו, אבל דמות עוף גם לדידיה אסור.

ועתה נבא לבאר איך גלמוד מן הכתוב כל הדברים הללו. ואומ' תחלה, דאי לא קרא דמרבי דעובר ניתר בשחיטת אמו נר' שהיינו מתירים העובר החי שלא כלו לו חדשיו אליבא דמ"ד עובר ירך אמו הוא שהרי הוא כאבר מאיבריה, ואפשר שגם למ"ד עובר לאו ירך אמו הוא היינו מתירי' אותו, דדלמא לא קאמ' לאו ירך אמו הוא אלא שכשילד לא יהיה נדון כאמו, אבל כל שנשחטה אמו והוא במעיה אולי גם הוא יאמר שיחשב כא' מאיבריה. אבל עובר מת נר' שלא היינו מתירי' אותו שכיון שמת אינו נחשב עוד כגופה. ועובר בן תשעה חי נר' נמי שלא היינו מתירים אותו בשחיטת אמו אפי' לרבנן, שהרי כיון שראוי לחיות אחר שחיטת אמו הרי אין שחיטתה עושה רושם בעובר, וכדומה לזה כתב הר"ן לעיל² נולד הולד מן הטריפה שמותר אפי' אליבא דמ"ד עובר ירך אמו הוא, שהרי אנו רואין שטרפות האם אינו גורם טריפות לולד וראוי הוא לחיות י"ב חדש. ופשיטא שאם נחתך מן העובר במעיה היה בו אסור אבר מן החי, וחלבו וגידו היו אסורי' כל שהוא בן תשעה אליבא דכ"ע.

וכדי לבאר קרא היכי מדריש והיכי מרבי' מיניה כל הדברים הללו, אומר, שכתב המזרחי³ בשם רש"י דדרשי' תיבת בבהמה שהיא מיותרת ושדינן בהמה דרישא אבהמה דסיפא ודרשי' בהמה הגמצאת בבהמה תאכלו. וכתב עוד⁴: "ואי נמי מכל נפקא והכי דרשי' ליה, כל מפרסת פרסה וגומ' בבהמה תאכלו, כלומ' כל אשר תמצא מזה בבהמה אכול". ונ"ל דהא והא איתא, דאי לאו ריבויא דכל הוה מוקמי' קרא למאי דמסתבר טפי, וכיון דעובר חי שלא כלו לו חדשיו בלאו קרא היה נחשב כא' מאיבריה הוה מוקמי' קרא להתיר עובר מת, אבל נחתך מן העובר שבמעיה שיש בו משום אבר מן החי וחמיר שגם לבני נח נאסר לא היינו מתירי' אותו, וכן לא היינו מתירי' אליבא דרבנן בן תשעה חי שראוי להיות ניתר בשחיטת עצמו ואין שחיטת אמו עושה רושם בו, וכן לא היינו מתירי' חלבו וגידו של בן תשעה שאין להם היתר בשחיטה, אבל השתא דכתיב ריבויא דכל מרבי' טפי בין לרבנן בין לר' מאיר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. וכיון דכתיב ריבויא כדאמרן הוה ס"ד למשרי נמי נחתך מן הטחול ומן הכליות של בהמה עצמה דהא נמי בהמה בבהמה הוא, ולהכי כתב רחמנא אותה דדרשי' ליה דבק

2 דף נח, א.

3 דברים יד, ו.

4 לא מצאתי בפירושו.

עם בבהמה, והכי קאמר שנמצא בבהמה אותה דהיינו שתהא שלמה תאכלו, ופשיטא שאין לומר שאם הבהמה חסרה בדבר שאין עושה אותה טריפה לא יהא עובר שלה נותר בשחיטתה, דהא לא מסתבר כלל, אלא ה"ק שתהא שלמה שמה שתמצא בתוכה לא יהא דבר הנחסר מגופה. מיהו לא מרבינן מקרא אלא מצא בה עובר שראוי להיות נותר כשזולד, ולפיכך אע"פ שאין לעובר זה סימני טהרה שפרסותיו קלוטות או שאין לו פרסות כלל מותר, דכיון דקי"ל כרבנן דאמרי בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה מותר דבהמה מפרסת פרסה וגומ' דאמר קרא היינו שתהא ממין המפרס פרסה הכי נמי עובר זה יהא מותר, דפשיטא שאין להחמיר בעובר יותר מן האם ואין צורך לזה מרביי הכתוב, אבל מצא בה דמות עוף אפי' טהור אסור, שהרי גם אם יולד דמות עוף מבהמה טהורה אסור. והטעם שאין הולד ההוא ראוי להתקיים ולחיות, ולא התירה תורה עובר בשחיטת אמו אלא כשהוא מין מותר. מיהו לר' שמעון דאסר קלוט הנולד מן הטהורה היה נראה לאסור עובר קלוט, אלא שמתירו מדרשת הכתוב כמו שכתב הר"ן דדריש בין שיש לו פרסה ובין שאין לו פרסות אכול, אבל דמות עוף שאין לו פרסה אסור. מיהו צ"ע לר' שמעון היכי משמע מקראי דסגי בפרסה או בפרסות, שהרי עקר משמעותיה הוא דהא נהא בעינן, ולפנינו נאריך בכל זה בס"ד. ודמו של עובר אסור, וכבר נתן בו הר"ן טעם. והרא"ש כתב, זל"ש: "ואל תתמה לר' יוחנן כיון שנקרא חלב דגמר חדשי' למה נותר בשחיטת אמו דיו לולד שיהיה כאמו דאין שחיטתה מתרת חלבה, ונ"ל דגזרת הכתוב הוא, שהרי למדנו מכל בבהמה תאכלו שאם חתך מן העובר מותר, ואילו נחתך מן הבהמה אסור, ומה שדמו אסור לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשיב כדם האיברי' שפירש של בהמה עצמה", ע"כ.

מקרא דובשר בשדה טריפה ילפי' דבשר שיצא חוץ למחיצתו המתירתו נאסר ואינו נותר בחזרה, וילפי' מיניה לקדשי קדשים קלים שיצאו חוץ למחיצתן וכן לאבר עובר שיצא לחוץ, ואע"ג דבקדשים קבע הכתוב מקום אכילתן ונתפרש ג"כ איסור אכילתן חוץ למקומן מקרא דלא תוכל לאכל בשעריך וגו', עדיין ה"א שאם יצאו וחזרו מותר, וכן גבי אבר עובר אע"ג דלא שרי קרא אלא הנמצא בתוך הבהמה ה"א שאם יצא וחזר ונמצא בתוכה בשעת שחיטה שהוא מותר, להכי אתא קרא דובשר בשדה טריפה לאשמעי' שכיון שיצא אינו נותר עוד בחזרה. אבל מעשר שני וביכורים שיצאו חוץ לחומה וחזרו מותר, כמו שכתב הרמב"ם פ"ב ממעשר שני ופ"ג מביכורים, ואולי משום דבשר בשדה טריפה והנהו לאו בשר נינהו.

5 הלכה ט. 6 הלכה ד.

מקום חתך להיותו על שפת הרחם ומכוון כנגדו בשוה אינו לא בפנים ולא בחוץ, ולכן אם לא החזיר האבר בשעת שחיטה מקום החתך אסור דהא לאו בפנים הוא ולא קרינא ביה בבהמה, ועכ"ז אין בו לאו דובשר בשדה טריפה שהרי לא יצא לחוץ ואם החזירו קודם שחיטה מקום חתך מותר, דהא לא יצא לחוץ שיאסר לעולם משום שיצא חוץ למחיצתו, וכיון שבשעת שחיטה היה בפנים נותר בשחיטת האם שהרי בבהמה קרינא ביה. ודבר ברור הוא שמה שאנו אוסרי מקום חתך כשלא החזיר האבר היינו אעפ"י שלא חתך האבר עד אחר שחיטה, שאע"פ שמקום החתך לא ראה פני האויר עכ"ז לאו בתוך הבהמה הוא, וכן אם חתך היוצא לחוץ קודם שחיטה והחזירו ואח"כ שחטה מקום חתך מותר. ולענין אכילת קדשים ג"כ ג"ל שמקום חתך מותר כשהחזירו ואם לא החזירו אסור לאכלו שם דלאו בפנים הוא. ומ"מ לא מצאתי דין זה מפורש, רק אמרו סתם שאבר שיצא מקצתו חותך מה שיצא ממנו לחוץ. וג"ל שלא הזכירו דין מקום חתך, כי בקדשים מן הסתם יכניס האבר בפנים ויאכלנו במקומו, ואין דרך להניחו על שפת המחיצה ולאכלו שם, וכיון שיכניסנו בפנים מקום חתך מותר.

צ"ע אם חתך אבר מן העובר במעיה ונולד העובר אח"כ ואותו אבר נשאר בפנים אם נאסר, כיון שיצא רובו של עובר קודם שחיטה אין אותו האבר שנשאר בפנים נותר עוד בשחיטת האם כדין יצא רובו של עובר, או דלמא שאני הכא שנחתך האבר הזה ממנו קודם שיצא לחוץ רובו של עובר ונחשב הוא כדבר בפני עצמו. וג"ל שזה תלוי בספק בעיא שנשאלה בגמ' ולא אפשר, דאיבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר והוציא רגלו והחזירו עד שהשלימו לרובו מהו, פי' לאסור המיעוט הנשאר בפנים, את"ל כיון דהדר הדר הוציא העובר את ידו וחתכה וחזר והוציא רגלו וחתכו עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרי' הא דנפיק ליה רוביה או דלמא רובא בבת אחת בעינן, ולא אפשר. וג"ל שזהו פי' צדדי בעיא זו, הא ודאי פשיטא לן שביציאת הרוב נאסר המיעוט שבפנים, אלא דמספקא ליה מי נימא דאזלינן אחר רוב העובר ולא אכפת לן בין יוצא שלם או מחותך, דכל היכא שיצא רובו של עובר גם המיעוט שבפנים נאסר כאילו יצא, או דלמא כי אמרינן שביציאת הרוב נאסר המיעוט שבפנים היינו בדבר שלם שהוא גוף אחד, אבל אם יצא אבר ונחתך אין אבר ההוא מצטרף עוד עם השאר ובעי' שיצא רוב מהנשאר ליאסר המיעוט שבפנים, וכן כשיצא אבר אחד ויחתכו גם כן כמאן דליתיה דמי ובעי' שיצא הרוב מהנשאר, באופן שלעולם לא יאסר מה שנשאר בפנים משום שיצא הרוב ממה שהוא גוף אחד. וג"ל שהדין

שהנחנו הוא תלוי בספק בעיא זו, שאם הנחנו שהולכים אחר רוב העובר אפי' הוא מחותך מכיון שיצא שאר העובר יאסר האבר שבפנים, ואם הנחנו דבעי' רוב מגוף אחד האבר ההוא יהיה מותר שאע"פ שיצא שאר העובר לא יצא מן האבר ההוא. והמגיד משנה⁸ כתב לתרץ למה לא הביא הרמב"ם בעיא זו, דאולי הוא גריס למ"ד יש לידה לאברים דלדידה קא בעי' בעיא זו, דאילו למ"ד אין לידה פשיטא ליה לגמ' שאינו נאסר מיעוט אבר שבפנים אלא א"כ יצא הרוב בבת אחת, ולפי זה לדין דקי"ל כמ"ד אין לידה יהיה אבר זה מותר.

מדאמרי' שאם יצא רובו של עובר נאסר המיעוט הנשאר בפנים נר' בהדיא דלענין יוצא הולכין אחר הרוב, ואי הכי כי הוציא העובר את ידו בלבד אמאי לא אמרי' נמי שנלך אחר רובו ונתיר האבר היוצא כאילו היה בפנים, ואין לומ' דאולינ' הכא לחומרא והכא לחומרא, שהרי דין עובר שהוציא את ידו הוא מן התורה, ואי אזלינן בתר הרוב אין לחלק מן התורה בין קולא לחומרא. ועוד קשה לי אי אזלינן בתר רוב היוצא למה לא נאמר גם בקדשים שאם יצא רובו של קרבן חוץ למחיצתו יאסר מיעוטו שבפנים, וזה לא מצאנו בשום מקום. ונ"ל לתרץ שלגבי יוצא לא שייך לילך אחר הרוב, רק מה שיוצא יצא ונאסר והנשאר בפנים בהיתרו עומד אעפ"י שהוא רק המיעוט, אבל גבי עובר יש בו בחינה אחרת והוא דבר הלידה, ולהיות שאין לידה לחצאין כי לא יאמר נולד חציו או שלישיתו לכן הולכין בלידה אחר הרוב, וכשנולד רובו יקרא נולד ובמיעוטו לא יקרא נולד. ולכן גבי עובר שיצא רובו כיון שעם יציאת רובו נקרא נולד ונחשב כאילו יצא כולו גם לענין יוצא יחשב כאילו יצא כולו, אבל ביצא אבר אחד בלבד אע"ג דלאו נולד הוא מ"מ יוצא הוא, ולזה בקדשים דלא שייך בהו רק יוצא אע"פ שיצא רובו של קרבן מה שלא יצא מותר. ועם מה שאמרנו יתישב היטב הלשון שלקחו במחלקותם רב ור' יוחנן דמר אמר יש לידה לאברים ומר אמר אין לידה לאברים, שהיה נר' שיותר ראוי היה להם לומר יצא רובו של אבר נאסר מיעוטו או לא נאסר, אלא שרצו להזכיר הטעם שבו תלוי המחלוקת שלהם, שאם יש לידה לאברים א"כ המיעוט הנשאר יקרא נולד ולכן יחשב כיוצא, ואי אין לידה לאברים במיעוט הנשאר לא יחשב כיוצא אע"פ שיצא רובו כדאמרן. וצ"ע בפ' בתרא מהל' פסולי המוקדשי' ⁹ להרמב"ם בדין פרים ושעירים הנשרפים שיצאו מקצתן חוץ לעזרה¹⁰. אמר ר' יוחנן לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי — המזרחי על פסוק

8 הל' מאכ"א פ"ה ה"י. 9 פי"ט ה"ג.

10 כי משמע שם שגם בקדשים יציאת רוב אוסר גם המיעוט שבפנים. אבל רש"י ותוס' בובחים קה, ב מיאנו לפרש את הסוגיא שם על דרך הרמב"ם לענין איסור יוצא, כך שמהגמ' שם אין שום סיוע לדבריו.

זה פי' היכי משמע מהאי קרא איסור אבר מן החי, וכתב דנפש משמע אבר שאם נחתך אינו עושה חליפין כנפש הנטולה שאינה חוזרת דאלו בשר עושה חליפין, וה"ק קרא, לא תאכל הנפש דהיינו האבר שבשעה שנחתך היה הנפש עם הבשר שהיה חיות באבר ההוא ומלת נפש עומדת במקום שנים¹¹, וכיון שנפש משמע אבר שאינו עושה חליפין בעינן שיהיה כברייתו דהיינו שיהיה בו בשר וגידים ועצמות. ומ"מ גם אבר שאין בו בשר גידים ועצמות כגון הלשון והטחול והכליות מקרי נפש, שאם ינטל ממנו אינו עושה חליפין ונכלל באיסור אבר מן החי. אבל בשר מן החי המעלה חליפין לאו בכלל נפש הוא ונפקא לן איסורי מבשר בשדה טריפה לא תאכלו, ומדחלק קרא דין האבר מדין הבשר ע"כ צ"ל שיש חילוק ביניהם בדין, ואם בכלם לא היה מתחייב עד שיאכל כזית בשר למאי הלכתא פלגינהו רחמנא, אלא ע"כ להחמיר באבר מבשר וללמד שחייב על האבר שיש בו בשר גידים ועצמות משאכל כזית ממנו עם הגידים והעצמות שמצטרפין בו לכשעור כזית אע"פ שאינן מצטרפין בשאר האיסורין. ואבר שאין בו רק בשר בלבד אע"פ שאין חלוק בו בינו לבין בשר מן החי, מ"מ כיון שבכלל אבר הוא לוקה עליו משום אבר מן החי ולא משום בשר מן החי, ואעפ"י שכתב הר"ן דלחיובא דאבר מן החי בעי' בשר וגידים ועצמות, מוכרחי' אנו לומר שגם באבר שאין בו בשר וגידים ועצמות יש בו משום אבר מן החי. דהא מוכח בגמ'¹² דא"ר יוחנן שהאוכל חלב מן החי מן הטריפה לוקה שלש, וע"כ לומר דלוקה משום אבר מן החי ולא משום בשר מן החי, דלדידיה אכל בשר מן החי ובשר מן הטריפה אינו לוקה אלא אחת¹³. וצ"ע אם צריך שיחתוך מן החי כל האבר שלם או שיחתוך ממנו קצתו, ומדברי הרמב"ם¹⁴ נר' לפום ריהטא דבאבר שיש בו בשר וגידים ועצמות צריך שיחתוך מן החי האבר שלם, אבל באבר שאין בו בשר וגידים ועצמות כי חתך קצתו נמי יש בו משום אבר מן החי, ויליף לה מדאמ' ר' יוחנן אכל חלב מן החי דפשטא משמע שתלש מן החלב בלבד. והרמב"ן¹⁵ כתב דכי א"ר יוחנן שחייב משום חלב צריך לומר' כגון שתלש כל הכוליא עם החלב שלה, ונר' ודאי דלדידיה גם באבר שאין בו בשר גידים ועצמות צריך שיחתוך כל האבר. ונר' דטעמא דנפש משמע ליה אבר שלם, ואע"פ שקצתו נמי אינו עושה חליפין, מ"מ כוליה אבר משמע. אבל להרמב"ם קשה דמנא לן לחלק בין אבר שיש בו בשר וגידים ועצמות לאין בו, הרי תרומיהו מחד קרא נפקי. ומ"מ המדקדק בדברי הרמב"ם היטב יראה דלדידיה גם באבר שיש בו בשר וגידים ועצמות כי חתך קצתו נמי יש בו משום

11 ר"ל הראשונה הוא האבר והשניה היא החיות, וכ"כ הרא"ם.

12 לקמן קג, א. 13 כ"כ הלח"מ שם על דברי המ"מ.

14 הל' מאכלות אסורות פ"ה ה"ב. 15 הובא במ"מ וברשב"א חולין סוף פגה"נ.

אבר מן החי, שמה שאמרו אבר כברייתו לאו היינו שלם אלא למימרא שיהו בו בשר וגידים ועצמות שלא יפרשו זה מזה, ובהכי מתישב הכל. וגם הגאון פרובינצאלו ז"ל כתב בפסקיו בפירוש שבין יש בו בשר וגידים ועצמות בין אין בו אם חתך קצתו יש בו משום אבר מן החי, וסתמא בשטת הרמב"ם אמרה.

כתב הר"ן אלא שלהאכילו לכלבים אסור וכו' — קשה דשריותא דגוי עכו"ם נפקא לן מכאשר יאכל את הצבי ואת האיל שבידוע שיכול להאכילו לגוי עכו"ם, וא"כ מהאי טעמא גמי לשתרי להאכילו לכלבים. ואין לומר דמאכלת נפקא לן מעוטא ומוקמי ליה בכלבים, חדא דמלת ואכלת לא משמע מיעוטא שבא למעט אוכלין, ועוד דאי גמי מיעוטא הוי אמאי דרשי' היתרא לגוים עכו"ם ומיעוטא לכלבים הרי אין לנו טעם לחלק ביניהם¹⁶, והרמב"ם לא כתב שיהא אסור להאכיל לכלבים מבכור הנאכל במומו וגם הטור לא זכרו. ומצאתי בסמ"ג בפ"י שבכור בעל מום המותר באכילה מותר להאכילו לגוי עכו"ם ולכלבים, והאסור באכילה כגון שמת או נמצא טריפה אסור בין לגוים בין לכלבים, וכן כתב ג"כ הרא"ש בפסקיו¹⁶. ובזה יתישב היטב דרשת ואכלת ולא לכלביך דהכי דרשי' דווקא ביש בו היתר אכילה לך הוא מותר כצבי וכאיל, אבל כשאינו ראוי לך אלא לכלביך אז הוא אסור בהנאה ואינו כצבי וכאיל, אבל רבינו ירוחם כתב כדברי הר"ן¹⁷.

לרבנן בקדשים שאירע בהם פסול קודם הפשטן אין עורותיהם לכהנים, לאחר הפשטן עורותיהן לכהנים, ור"ע סבר שכל שלא נודע פסולו עד לאחר הפשט אע"פ שהיה פסול קודם לכן עורו לכהן, קדשי מקדש שנמצא בהם פסול הבשר והעור בשריפה, ובעלי מומים שמתו או שנמצאו טרפות הבשר והעור בקבורה. ואשמעי' ר' עקיבא דכי היכי דבתמים-שנשחט במקדש ונמצא טריפה ולא נודע עד אחר הפשט יאותו הכהנים בעורו והבשר בשריפה, ה"ה בבעל מום הנשחט במדינה ולאחר הפשט נמצא טריפה שיאותו לכהנים בעורו והבשר בקבורה, ולרבנן כיון שהיה פסול קודם הפשט הבשר וגם העור בקבורה.

למ"ד למפרע קדוש ולמ"ד מכאן ולהבא קדוש הוי אפכא

יצא שלישי ומכרו לנכרי ויצא אח"כ השאר :

קדוש אינו קדוש

יצא אבר וחתכו ומונחים האברים לפנינו ויצא רובו :

קדוש אינו קדוש, מיהו מה שיצא מרובו

ואילך קדוש

יצא שלישי דרך דופן וב' שלישים דרך רחם :

קדוש אינו קדוש

16 כן השיג גם הים-של-שלמה כאן על דעת הר"ן. 17 ר' בש"ך י"ד סי' שו ס"ק ת.

נראה דכ"ע סברי שהקדושה הראויה לחול על הבכור חלה בעת יציאת החלק
 מן העובר המשלים לרובו, ובהא קמפלגי, דמ"ד למפרע קדוש ס"ל שהקדושה חלה
 עליו אז כל עוד שהרוב שיצא הוא לפנינו וראוי להתקדש, אבל כשאין ראוי לחול
 קדושה על הרוב ההוא הראשון, לסבה מה, הנה אין עוד קדושה על אותו בכור,
 ולא נשגיח עוד על מה שיצא ממנו אח"כ אע"פ שהיה נר' שיהיה רובו ממנו ראוי
 להתקדש, וזהו שכיון באמרו למפרע הוא קדוש דהיינו שהקדושה חלה אז בבחינה
 מה שיצא ממנו כבר. וכיון עוד בלשונו זה שהקדושה חלה ג"כ למפרע מעת
 שהתחיל לצאת לאויר העולם, ולפיכך ביצא שליש ומכרו כיון שביציאת החלק
 המשלים לרוב הוא ראוי להתקדש רואין שהקדושה התחילה מתחילת יציאתו לאויר
 העולם ומאי דנבין לאו ידידיה זבין, וביצא אבר וחתכו אבר וחתכו והרי הם מונחים
 ועומדים כיון שיש לפנינו כל הרוב הראוי להתקדש הקדושה חלה עליו למפרע,
 ואשתכח דכי התחיל לצאת היה קדוש וכי חתך ממנו חתך מה שהיה קדש. אבל
 במחתך ומשליך כיון שבשעת יציאת החלק המשלים לרוב אין בעולם הרוב הראוי
 להתקדש לא נתקדש למפרע, ולא נאמר שהשליך לכלבים מה שהיה קדוש. וביצא
 שליש דרך דופן ושני שלישים דרך רחם כיון שביציאת החלק המשלים לרוב אינו
 ראוי מה שיצא ממנו להתקדש כי יצא קצתו דרך דופן אין קדושה חלה עליו עוד,
 וכי נפיק נמי השאר דרך רחם לאו כלום הוא. ומוזה נר' ברור שכל שאינו מתקדש
 ביציאת החלק המשלים לרובו אין עוד קדושה חלה אפי' על מה שיצא אח"כ, ולכן
 מתני' דקתני מחתך אבר אבר ומשליך לכלבי' מחתך כלו קאמ', אבל יצא רובו
 בבת אחת או שנחתך והחתיכות לפנינו כבבת אחת דמי קדוש הוי ויקבר.

ומ"ד מכאן ולהבא הוא קדוש ס"ל שהקדושה החלה על הבכור בעת יציאת
 החלק המשלים לרוב לא תהיה בבחינת מה שיצא כבר לאויר העולם בלבד, באופן
 שכל שלא נמצא שחוכל הקדושה לחול על מה שיצא שלא תוכל לחול בעובר
 ההוא עוד, אלא אם רוב העובר ההוא יהיה ראוי לחול קדושה עליו אם יהיה דבק
 הרוב שיצא יחד ולא יהיה נבדל ממנו קצתו אז יתקדש כלו, אמנם אם יקרה ג"כ
 שלא יהיה ראוי להתקדש כל רוב העובר שיצא כגון שנחתך ממנו, עכ"ז מתחיל
 קדושתו אז ותגמר ביציאת רוב אחר שיהיה ראוי להתקדש הגם שלא יהיה הרוב
 הראשון. וזה באור דבריו במה שאמר מכאן ולהבא הוא קדוש, כלומר שתתחיל אז
 קדושתו ותשלם כאשר יושלם מה שצריך להיותו קדוש, ואם יקרה שלא ישלם זה
 ג"ל שגם לדידיה לא יהיה קדוש כלל. וכן בדבריו אלה כוון ג"כ שגם שיהיה קדוש
 ביציאת רובו מ"מ לא תתחיל קדושתו למפרע כלל אלא משעת יציאת רובו
 ואילך¹⁸. ולפיכך יצא שליש ומכרו לנכרי כיון שבאותה שעה לא נתקדש שפיר

18 זהו באור חדש לגמרי בסברת רבה לפי פי' התוס'. ר' ברי"ט אלגזי בפ"ג דבכורות מה

ובין ואינו קדוש, ובחתך אבר אבר והניחם כיון שבעת יציאת רובו היו האיברים
הם נבדלים ממנו אינם מצטרפים להתקדש עמו, אמנם מה שיצא מרובו ואילך
יהיה קדוש כי מאז ואילך כבר התחיל להיות קדוש, ואע"פ שהולך וחותרו עם
יציאתו אין חתיכתו מעלה או מורדת שהוא מתקדש והולך עם יציאתו וגמצא חותר
מה שהיה קדוש. ונר' דה"ה אם השליך האיברים הראשונים לכלבים מה שיצא
מרובו ואילך קדוש, דהא לדידיה מה שהאיברי' בעין לא חשיב כלום. ויצא שלישי
דרך דופן וב' שלישי' דרך רחם, אע"פ שמצד החלק שבו נגמר הרוב אינו ראוי
להיות קדוש כי יצא השלישי הראשון דרך דופן, מ"מ הקדושה נמשכת ובאה אליו
מצד מה שיצא אח"כ רובו האחרון דרך רחם. וצ"ע אם יצא חציו וחותרו ואח"כ
יצא חציו האחר, וכן יצא חציו דרך דופן וחציו דרך רחם אם נאמר שחלה קדושה
על חציו האחרון להיות בו החלק המשלים לרוב. ונ"ל דמסתבר טפי למימר דבעינן
רובו ראוי להיות קדוש, ולפי דרך זה הא דתנן מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים
א"א לומר דמחתך כלו קאמר אלא מעוטו הראשון קאמר.

כל מה שכתבתי עד הנה יצא לי מלשונות הגמ' שהביא הקארו ביורה דעה
סי' שי"ט בענין מחלוקת רב הונא ורבה, וממה שכתב בשם התוספות ¹⁹ דלרבה מה
שיצא מרובו ואילך טעון קבורה. אמנם לא ידעתי מאין הוציא כל א' מאלו
האמוראים עיקרי דינין אלה כפי דרכו. וצ"ע ג"כ דלעיל ²⁰ גבי בהמה המקשה
אבעיא לן הוציא ידו וחותרו והוציא רגלו וחותרו עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרי'
הא נפיק ליה רובא או דלמא רובא בבת אחת בעי' ולא אפשר, והכא נר' דפשיטא
ליה לרב הונא שהחתיכות שנחתכו קודם יציאת הרוב מצטרפות והן נחשבות
כגוף א' ²¹, ולרבה פשיטא ליה דאין מצטרפות, ומ"מ כשיוצא החלק שבו משלים
הרוב קאמר שמתחיל אז להיות קדוש, ואע"פ שאין קדושה חלה על החתיכות
שנחתכו קודם לכן, מ"מ נחשבין הם עמו להקרא יצא רובו ²². ויותר היה נר' נכון

שהאריך בפירוש הסוגיא ובס' שרידי אש ח"ד להגרי"י וויינברג ז"ל שהשיג על דבריו
והעלה ביאור אחר בסברת רבה. פירוש של רבינו המחבר הוא מיווג של דברי שניהם,
והסברו נראה כך: סברת רבה לפי דעת התוס' היא דאמנם יציאת רוב העובר מתפיסה
הקדושה אבל בתנאי שתהווה הקדושה ברוב העובר, או ברובו הראשון כשיש מקום
להתפשטות או ברובו האחרון ע"י רציפות יציאתו של החלק השני.

19 דף ע, א ד"ה מאי.

20 דף סח, ב.

21 נר' ליישב באמצעות סברת תוס' לעיל ד"ה הוציא ולחלק גם כאן, שביחס לדיון אם
יצא רוב העובר סובר רב הונא שבשעה שיצא רוב הגוף ע"י צירוף כל החתכים חל עליו
קדושת בכור ונקרא פטר רחם, אבל מה שביחס למיעוט בפנים יש צד לומר שאין זו
נחשבת לידה שלמה וגמורה שבכחה לגרור המיעוט שבפנים ולשוותו כדין הרוב.

22 לפי ביאורו של רבינו לעיל גם לרבה ניתן להסביר בחילוק הנ"ל, שלגבי היציאה

לומ' דלרבה לא חייל קדושה עליה כלל רק ביציאת הרוב ממנו כאחד בין שיצא בתחלה בין בסוף, ולפי זה אם חתכו איברים איברים עם יציאתו אפי' כלו אין בו קדושה כלל כיון שלא יצא רובו כא', אלא שהתוספות לא כתבו כן כמו שכתבנו, וצ"ע מי הזקיקם לזה.²³

אמר ר' יוחנן השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה וכו' — לשטת התוספות²⁴ מקרא דכל בבהמה תאכלו ילפי' היתירא לכל מין עובר הנמצא בבהמה שראוי להיר' נותר כיוצא בו כשילד מבהמה זו, אבל מין שאין כיוצא בו נותר כשילד מבהמה זו אינו נותר בשחיטת אמו, ולרבנן דאמרי קלוט הנולד מן הטהורה טהור שכל היוצא מן הטהור טהור אע"פ שאין לו סימני טהרה ה"ה בעובר, דכי היכי דסימני דכתיבי בקרא להתיר בהמה עצמה היינו לומ' שתהיה ממין שיש לו סימני' הללו, הכי נמי אית לן למימר בעובר, אבל מצא בה דמות יונה אסורה שגם אחר שילד יהיה אסור שאינו ראוי להתקיים ולחיות, וכי קאמ' ר' יוחנן פרסות בעינן וליכא לאו דווקא פרסות או פרסה קאמ', אלא דמות בהמה קאמ' דבעי' מטעמא דאמרן. ונר' דלאו פרסות דקרא קא דריש אלא הכי קים ליה שאין להתיר במעי אמו מה שלא יהא לו היתר אם יולד, וכי פריך אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר, אליבא דר"ש דאסר קלוט הנולד מן הטהורה פריך, דכיון שעובר זה לא יהא נותר כשילד לא היה לנו להתירו בשחיטת אמו דמ"ש מדמות יונה, ומשני פרסה בבהמה תאכלו, ופי' רש"י וז"ל דכתיב פרסה וכתיב פרסות דמשמע איזה שתמצא בבהמה פרסה או פרסות תאכלו. וא"ת היכי מדריש קרא הכי, הרי בבהמה עצמה תרוייהו בעינן ומנא ליה לר"ש דבעובר סגי בחדא מנייהו. ונ"ל דר' שמעון דריש יתורא דקרא, דהוה מצי למכתב מפרסת שתי פרסות או שוסעת שסע שתי פרסות בלחוד, מדכתב פרסה ופרסות ש"מ דבחד מנייהו סגי, ופשיטא שא"א לומ' כן בבהמה עצמה שהרי נמנו כל המיני' המותר' במשנה תורה וכולן פרסות הן סדוקות לגמרי, אלא ע"כ האי היתירא לעובר אתא לאשמעי' דבפרסה בלחוד נותר אע"פ שכשילד יהיה אסור. וצ"ע לר' שמעון אי בפרסה ממש תליא מלתא או במין שיש

שמתפיסה על הבכור קדושת פטר רחם מתחשבים אם רוב היציאה ללא התחשבות אם רוב העובר היה עוד שלם ביציאת רובו או לא, ולענין חלות הקדושה שגם הוא מצריך רוב אין החתיכות שנחתכו קודם מצטרפות, משא"כ להחשיב המיעוט שבפנים כאילו נגרר אחר הרוב כדי שלא יהיה נותר ע"י שחיטת האם מצדדת הגמרא דבעינן רוב שלם. ורבינו שמספק ולא מחלק בכך נראה שהולך בהתאם להסברו דלעיל, שמה ביציאת הרוב נאסר המיעוט אינו מטעם גרירת המיעוט אחר הרוב אלא משום דהלידה אוסרת ואין לידה לחצאין ולכן גם המיעוט שבפנים נקרא ילוד.

23 ר' טעמם מפורש בקושיהם, וכידוע רבינו לא ראה דבריהם ולא ידע פירושם אלא מתוך דברי הב"י וכמו שמפורש בראש הקטע.

24 דף סט, א ד"ה אלמה.

לו פרסה. והיה גר' לומ' דכי היכי דבבהמה עצמה בעינן שתהיה מפרסת פרסה ומעלת גרה ה"ה בעובר נמי קפיד שיהיה לו פרסה, דמנא לן לחלק ולפרש דבבהמה עצמה בעינן שיהיו לה פרסות ממש ובעובר סגי במין שיש לו פרסה. ולפי דרך זה מצא בה דמות בהמה שאין לה פרסה לר' שמעון אסורה ודמות יונה שיש לה פרסה מותרת, אי נמי הוה מספקא לן דדלמא דמות בהמה עם פרסה בעינן כמו שנזכיר לפנינו, ולר' שמעון יהיה פי' מפרסת מלשון פרסה ולא מלשון הלא פרוס וכתרגומו סדקה דהיינו סדוקה במקצת, דהא ר' שמעון מתיר קלוט גמור. ואפשר לומר שר' שמעון אמין שיש לו פרסה קפיד, והיינו טעמא דכיון דלדידיה קלוט הנולד מן הטהורה אסור והתירו בעובר מה לי אם פרסותיו קלוטות כפרסות הסוס או אם דומי' לרגלי העוף, אלא מסתבר טפי למימר דקרא אתא להתיר כל שהוא ממין שיש לו פרסה, מיהו כיון דפרסה דקרא קא דריש לא תלי טעמא בראוי להתקיים כשיוולד או אין ראוי להתקיים. ומאי דמבעיא לן בפ' המפלת לר' מאיר דאמר בהמה במעי אדם ולד מעליא הוא, אדם במעי בהמה מהו לאשתרויי באכילה, ובעי למפשטה מהא דא"ר יוחנן מצא בה דמות יונה וכו', ודחינן התם לא פרסה איכא ולא פרסות הכא פרסה מיהא איכא, צ"ל שלשון זה לאו דווקא אלא כלומ' התם לאו פרסת בהמה איכא ואינו ראוי להתקיים, הכא פרסה מיהא איכא ושמא ראוי הוא להתקיים, וכן בהלכה זו כל פרסה ופרסות לאו דווקא אלא לסימנא בעלמא מין הראוי להתקיים, שהרי ביונה הוצרכו לטעמ' דאינו ראוי להתקיים, דאי לאו הכי היתה ניתרת בשחיטת האם. ואפשר עוד לומר דמאי דמבעיא לן באדם במעי בהמה מהו היינו משום דמספקא לן דלמא אפי' בראוי להתקיים אינו מותר אלא דמות בהמה דווקא, וה"ה דמספקא לן אי שרי כשיוולד, שכבר הקדמנו שכל שיהיה מותר כשיוולד הוא מותר ג"כ במעי אמו, ובעי למפשטה מדר' יוחנן דס"ל דהא דאסר דמות יונה משום דלאו דמות בהמה הוא וה"ה לאדם במעי בהמה, ודחי התם לא פרסה איכא וכו'.

וכל זה שכתבתי עד עתה הוא לשטת התוספות כפי מה שפירשו דבריהם הרשב"א והרא"ש²⁵, אבל הר"ן ג"ל שאינו מפרש דבריהם על דרך זה, שהרי לא זכר בדבריו דתליא מלתא בראוי להתקיים ואינו ראוי להתקיים, ועוד לא פירש שקושית אלא מעתה קלוט במעי פרה היא אליבא דר' שמעון בלבד, וכן לא פירש דמאי דא"ר יוחנן פרסות בעי' לאו דווקא כדאמרן לעיל. לכן גר' דס"ל דמקרא דכל בבהמה תאכלו הוה שרי כל מילי בין דמות בהמה ובין דמות יונה אע"פ שאינו ראוי להתקיים וכן קלוט לר' שמעון, אלא כיון דכתיב בקרא פרסה יתירא

25 וכן נתפרש בתוס' שלנו.